

VASEMMISTOLIITON RASISMINVASTAINEN TOIMINTAOHJELMA

Rasisminvastaisessa toimintaohjelmassa tarjotaan työkaluja rasismin ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen Vasemmistoliitossa. Ohjelman tavoitteena on ohjeistaa vasemmistoliiton jäseniä ja aktiiveja toimimaan rasisminvastaisesti. Toimintaohjelmassa kuvataan, mitä rasismi ja antirasismi ovat sekä miten rasistiseen häirintään ja syrjintään tulee puuttua.

Koska rasismi on muuttuvaa ja moninaista, ei tämäkään ohjelma ole ratkaisu Vasemmistoliitossa – saati sitten koko yhteiskunnassa – ilmenevään rasismiin. Ohjelman tarkoituksena on tarjota lähtökohta pitkäjänteiselle työlle puolueen ja yhteiskunnan muuttamiseksi. Ohjelmaa lukevan on hyvä huomioida, ettei se yksistään riitä tekemään puolueesta antirasismiin mallioppilasta. Ohjelman rajallisuudesta huolimatta se tarjoaa tärkeitä käytännön työkaluja rasismin vastustamiseen puolueen sisällä sekä toimii keskustelunavauksena ja yllykkeenä puolueen antirasistiselle toiminnalle. Ohjelman tavoitteena on kannustaa jatkamaan ja kehittämään puolueen sisäistä rasisminvastaista työtä, ja luomaan myös ohjelman ulkopuolisia toimenpiteitä, jotka edistävät puolueen antirasistista toimintaa ja politiikkaa.

Rasisminvastainen toimintaohjelma sai alkunsa Vasemmistolinkki ry:n ja Pasilan-Vallilan Vasemmisto ry:n aloitteesta. Puoluehallitus on käsitellyt ja hyväksynyt ohjelmatyöryhmän laatiman esityksen pohjalta toimintaohjelman kokouksessaan 27.8.2025.

1. **Systemistä muutosta vaativien haasteiden tunnistaminen, rasismi Vasemmistoliitossa ja tavoitteet**

Mitä on rasismi ja antirasismi?

Rasismi on kolonialismiin, imperialismiin ja kapitalismiin kytkeytyvä globaali vallan systeemi. Se luokittelee ihmisiä ”rodun”, etnisyyden ja uskonnon mukaan ja määrittää, kenen työstä maksetaan ja kenen työstä jätetään maksamatta, kenen liikkuminen on vapaata ja kenen rajoitettua, kenen elämää vaalitaan ja kuka jätetään kuolemaan. Rasismi pitää sisällään myös rakenteen synnyttämiä sekä sitä ylläpitäviä ja edistäviä puhe- ja ajattelutapoja, kollektiivisia toiminnan muotoja ja jaettuja asenteita, kuten välinpitämättömyyttä, ylenkatsetta, halveksuntaa ja vihaa.

Vasemmistopuolueissa rasismi on näyttäytynyt monilla tavoilla historian saatossa. Yksi keskeinen tapa on ollut eksklusiivinen keskittyminen valtaväestön haasteisiin työväenliikkeessä, mikä on johtanut liikkeen etniseen vähemmistöön kuuluvien ihmisten arjen ongelmien ja poliittisten kamppailujen sivuuttamiseen ja väheksymiseen.

Rodullistamisen käsitteellä viitataan ihmisryhmien erottelun prosessiin. Ryhmien rajoja vedetään esimerkiksi ihonvärin, kulttuurin ja uskonnon perusteella. Näin tuotetaan sellaiset ryhmät kuin valkoinen valtaväestö ja eri tavoin rodullistetut vähemmistöt, joilla oletetaan olevan pysyviä ja muuttumattomia ominaisuuksia. Tyypillisesti esimerkiksi sivistys ja edistys liitetään (valkoiseen) valtaväestöön ja sivistymättömyys ja takapajaisuus rodullistettuihin vähemmistöihin. Näin rodullistaminen liittyy vallan epätasapainoon ja rasismiin.

Viittaamme tässä ohjelmassa rasismia kohtaaviin ryhmiin rodullistettuina vähemmistöinä ja rasismista hyötyvään ryhmään valtaväestönä. Rodullistamisesta puhumisella kiinnitämme ensinnäkin huomiota siihen, että jako valtaväestöön ja rodullistettuihin vähemmistöihin ei ole luonnollinen ja pysyvä vaan yhteiskunnallinen ja muuttuva. Vaikka erottelu ei olekaan luonnollinen, vaikuttaa se kuitenkin hyvin konkreettisesti ihmisten elämiin. Toiseksi kyseistä käsitettä käyttämällä tuomme esiin ihmisten luokitteluun liittyvän vallan epätasapainon ja epäoikeudenmukaisuudet.

Antirasismi, rasismin vastustaminen ja purkaminen, on jatkuvaa pyrkimystä toimia eri rasismin muotoja vastaan poliittisesti, taloudellisesti, kulttuurisesti ja psykologisesti. Antirasistinen toiminta kattaa niin globaalin kuin paikallisen tason, ja sitä tulee toteuttaa

yhtä lailla oman puolueen sisällä kuin yhteiskunnassa laajemminkin, sillä todellisuudessa näitä tasoja ei voida erottaa toisistaan.

Rasismin ilmeneminen ja haasteet puolueessa

Vasemmistoliitto sitoutuu arvoissaan yhdenvertaisuuteen ja rasismin vastaiseen työhön, mutta samanaikaisesti puolueen sisäisessä toiminnassa esiintyy yhä rakenteita ja käytäntöjä, jotka ylläpitävät syrjiviä asetelmia. Rasistinen häirintä ja syrjintä voivat näkyä muun muassa siinä, ettei epäasialliseen käytökseen puututa systemaattisesti, tai siinä, että etniseen vähemmistöön kuuluvat toimijat joutuvat kantamaan kohtuuttoman paljon vastuuta antirasistisesta työstä.

Ehdokkaiden yksin jääminen, erityisesti vaalikausien aikana tai häirintätilanteissa, on toistuva huolenaihe. Tämä heikentää niin yksilöiden turvallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia, kuin puolueen uskottavuutta yhdenvertaisuuden edistäjänä.

Tiedon ja ymmärryksen puute rasismista ja antirasismista hankaloittaa epäkohtiin puuttumista. Joskus syrjiviä käytäntöjä ei tunnisteta, tai ne sivuutetaan ”yksittäistapauksina” sen sijaan, että niitä tarkasteltaisiin osana rakenteellista ongelmaa. Esimerkiksi osallistumisen hierarkkisuus ja päätöksenteon keskittyminen voivat sulkea pois niitä jäseniä, joiden taustat tai kielitaito eroavat valtavirrasta. Myös vastuu rasismin tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta jää usein epäselväksi – etenkin rivijäsenille. Tämä luo ilmapiirin, jossa hiljainen hyväksyntä tai passiivisuus voi johtaa rasististen rakenteiden syntymiseen tai jatkumiseen.

2. Vaikuttavia antirasistisia toimenpiteitä

1. SITOUTUMINEN ANTIRASISMIIN JA TIEDON LISÄÄMINEN

Puolueen uusien jäsenten liittymisen ja ylipäättään toimintaan osallistumisen ehto on **sitoutuminen antirasismiin** eksplisiittisesti, aktiivisesti ja kehittämismyönteisesti. Jos emme edellytä tätä kaikilta, myös vapaaehtoisiltamme, emme voi tehokkaasti suojella jäseniämme. Sitoutuminen tarkoittaa vasemmistoliiton antirasististen arvojen tunnistamista (mitä ne ovat ja miksi niihin tulee sitoutua) ja allekirjoittamista.

2. KOULUTUKSEN LAATIMINEN

Muutos lähtee ennen kaikkea jäsenistön antirasistisesta koulutuksesta, joka räätälöidään mahdollisimman hyvin jäsenistölleen kohdennetuksi.

3. ILMIÖN LAAJUUDEN SELVITTÄMINEN

Puolue teettää **kyselyn** kaikille ehdokkaille, työntekijöille ja tukiryhmäläisille tilannekuvan selvittämiseksi. Millaista häirintää ja/tai syrjintää on koettu? Miten puolue toimi tilanteessa? Saiko vastaaja tilanteeseen tukea? Mitä vastaaja olisi puolueeltaan toivonut?

4. MATALAN KYNNYKSEN ILMOITTAMISMAHDOLLISUUS

Puolue teettää myös anonyymien **verkkolomakkeen**, jossa jäsenet voivat ilmoittaa häirintä- tai syrjintätapauksesta ja kertoa omin sanoin, millaista tukea he tilanteeseen kaipaavat. Tämä voi käytännössä alkuun olla webropol- tai forms-kyselylomake, jossa ilmoittajan voi mainita puolueen hallinnollinen taso, jolla häirintää tai syrjintää tapahtui. Tukiryhmä tarvittaessa ottaa yhteyttä ilmoittajaan. Yhteydenotot anonymisoidaan tietojen tilastointia varten.

Jos häirintä- ja syrjintätapauksia saadaan koostettua turvallisesti ja anonyymisti, niitä voidaan hyödyntää em. puolueen sisäisessä ja sen jäsenistölle räätälöidyssä koulutuksessa.

5. MENETTELY HÄIRINTÄ- JA SYRJINTÄTILANTEISSA

Häirintä ja syrjintätilanteita varten laaditaan tarkka **ohjeistus ja menettely rasistiseen häirintään puuttumiseen** ja häirinnästä koituviin sanktiomenettelyihin. Valtakunnallinen ohjeistus lisää yhdenmukaisuutta eri alueiden välillä. Ohjeistukset käydään huolella läpi ja esitellään uusille toimijoille. Jokaiselle puolueen hallinnolliselle tasolle nimetään tukitiimi näiden asioiden valvomiseen.

- 1) Suoran tai epäsuoran rasismin tai rasistisen häirinnän aiheuttajan kanssa käydään välittömästi keskustelu. Todistustaakka tulisi olla tilanteissa häiritsijällä, jonka toisin sanoen tulee osoittaa, ettei kyseessä ole ollut häirintää. Todistustaakan siirtäminen häiritsijälle vähentää häirintää kokeneiden kuormitusta.
- 2) Puolueen sanktiotoiminta seuraa jo olemassaolevia sanktiokäytäntöjä.
- 3) Rikoksen tunnusmerkkien täyttyessä puolueen yhteyshenkilöillä on myös velvollisuus tehdä rikosilmoitus tai auttaa sen laatimisessa.

6. TUEN JA TURVAN TARJOAMINEN

Puolueen sisäisen tilanteen selvittämisen, tiedon lisäämisen ja puuttumisen ohjeistamisen lisäksi on tärkeää, että puolueella on selkeät ja toimivat rakenteet rasismia kohtaavien toimijoiden tukemiselle. On ensiarvoista luoda piirijärjestöille **tukiryhmiä**, jotka auttavat puolueen jäseniä, jotka ovat joutuneet rasismin kohteeksi puolueen sisäisessä toiminnassa tai muualla yhteiskunnassa, esim. **vaalikampanjoinnin aikana**. On tärkeää, että puolue varmistaa turvallisen kampanjoinnin ulkona toreilla sekä sosiaalisessa mediassa myös etniseen vähemmistöön kuuluville ehdokkaille.

Puolue tukee ja mahdollistaa etnisiin vähemmistöihin kuuluville ehdokkaille **mentorointi- ja vertaisryhmätoimintaa**, joka tarjoaisi turvallisen tilan kokemusten purkamiselle siinä laajuudessa, kun kukin kokee itselleen tarpeelliseksi. Vertaistuki voi sisältää niin tiedollista, emotionaalista kuin vastavuoroista tukea. Koska vertaistuki ei ole riskitöntä, puolue voi tämän järjestämisessä hyödyntää esimerkiksi Suomen Pakolaisavun vertaisohjaajakoulutuksia toiminnan tueksi. Vertaisohjaajat voivat pitää esimerkiksi keskusteluryhmiä ja osallistua Story sharing café -tyyppiseen toimintaan. Mentorit voidaan kutsua puolueen järjestämiin koulutustilaisuuksiin ja tutoroimaan halukkaita ehdokkaita. Puolue tukee vertaistoimintaan osallistuvia säännöllisellä virkistystoiminnalla. Vertaistoiminnasta viestitään aktiivisesti myös uusia toimijoita rekrytoimalla. Näin vahvistetaan puolueen inklusiivisuutta vähemmistöjä kohtaan ja viestitään siitä, että puolue todella haluaa tukea heidän osallistumistaan.

Vertaisryhmätoiminta voi mahdollistaa myös kieliavun antamisen niille toimijoille, joiden äidinkielenä ei ole suomi. Lisäksi vertaisryhmät voivat tehdä puolueelle ehdotuksia käytäntöjen muuttamisesta antirasistisemmiksi ja osallistavammiksi. Tämä voi liittyä esimerkiksi ehdotuksiin kokouskäytäntöjen muuttamisesta.

Puoluetoimiston nimetyt **yhteyshenkilöt** ovat siis vastuussa toimenpiteiden seurannasta ja koordinoinnista. Tähän kuuluu mm. kysely, verkkolomakkeen ylläpito, koulutuksen laatiminen ja menettely häirintä- ja syrjintätilanteissa.

Piirijärjestöjen nimetyt **tukiryhmät** ovat vastuussa toimenpiteiden toteuttamisesta alueellisesti - niin kampanjoiden aikaisista tukitoimista kuin vertais- ja mentorointitoiminnan tukemisestakin.

TAVOITE	TOIMENPIDE	TOTEUTUS JA SEURANTA
Sitoutetaan vasemmistoliiton jäsenet antirasismiin	Kaikki jäsenet sitoututuvat antirasismiin kirjallisesti	Taho, joka käsittelee jäsenyyshakemukset
Kartoitetaan ja ymmärretään nykytilanne	Teetetään kyselytutkimus	Puoluetöimiston yhteyshenkilöt
Lasketaan häirinnästä ilmoittamisen kynnyistä	Luodaan anonyymi ilmoitusjärjestelmä (verkkolomake)	Puoluetöimiston yhteyshenkilöt
Selkeytetään menettelyä puuttua rasistiseen häirintään	Laaditaan menettely- ja sanktio-ohjeet sekä koulutus	Jokainen hallinnollinen taso raportoi osaltaan
Mahdollistetaan valmiudet tehostaa tukea ja turvaa vaalien aikana	Etnisiin vähemmistöihin kuuluville ehdokkaille tarjotaan tukea vaalikampanjoinnissa	Puoluetöimiston yhteyshenkilöt ja piirijärjestöt ("tukiryhmä")
Tuetaan etniseen vähemmistöön kuuluvien omaa proaktiivisuutta ja vertaistuen toteuttamista vaalien välissä	Koordinoidaan vertais- ja mentorointitoiminnan perustaminen jäsenten omien valmiuksien mukaan	Puoluetöimiston yhteyshenkilöt ja piirijärjestöt ("tukiryhmä")

